

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук

ЗАТВЕРДЖЕНО
гуманітарно-педагогічний факультет
19 червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН (1815-1918)

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні
Студії»

Освітня програма «Міжнародні відносини»

Гуманітарно-педагогічний факультет

Розробник: доцент кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, кандидат
історичних наук, доцент Асатуров С. К.

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни

Освітня компонента «Історія міжнародних відносин (1815-1918)» входить до обов'язкових компонентів ОПП циклу дисциплін спеціальної (фахової) підготовки спеціалістів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» зі спеціальності 291 - «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії». Курс «Історія міжнародних відносин (1815-1918)» вивчається студентами спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» на II курсі протягом III семестру.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	бакалавр	
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Освітня програма	«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	Курсова робота	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна	заочна
Рік підготовки	2	
Семестр	3	
Лекційні заняття	30 год.	
Практичні, семінарські заняття	30 год.	
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	4 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни:

На основі сучасних теоретико-методологічних підходів ознайомити ЗВО із основними тенденціями та закономірностями історичного розвитку міжнародних відносин та їх еволюції за період від закінчення наполеонівських війн до формування Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин, розкрити природу, сутність міжнародних відносин цього періоду як явища суспільного життя історичної і політологічної категорії та самостійної науки, вивчити історичні форми дипломатії, цих часів, основні етапи її розвитку, зовнішньополітичні прийоми та методи дій держав у системі міжнародних відносин, історичне середовище, види і типи дипломатії, проаналізувати функціональну та інституціональну структуру міжнародних відносин, закономірності, тенденції і проблеми розвитку в умовах процесів світової політики, ознайомити аудиторію з ключовими подіями історії міжнародних відносин і дипломатії впродовж XIX – початку XX ст.

Сформувані у студентів основи історико-дипломатичного мислення на основі знання

процесів історичного розвитку міжнародних відносин, еволюції дипломатичної сфери, розуміння ними закономірностей та особливостей розвитку історичного процесу у світовій політиці та міжнародних відносинах у зазначені роки.

Засвоївши матеріал курсу «Історія міжнародних відносин (1815-1918)», студент матиме уявлення про формування міжнародних відносин та еволюцію міжнародних систем вказаних часів, вмітиме визначати причини, сутність та наслідки тих чи інших історичних подій, зможе самостійно аналізувати ключові історичні тенденції становлення світової політики.

При цьому стратегічним завданням є формування у студентів чіткої, логічно послідовної і структурованої системи знань та уявлень щодо своєї майбутньої професійної підготовки.

Набуття компетентностей.

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що вони характеризуються комплексністю та невизначеністю умов і передбачають застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних (фахових) відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК8. Усвідомлювати національні інтереси України на міжнародній арені;

Програмні результати навчання

РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих Конфліктів.

РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

РН05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.

РН13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	ла б	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовний модуль I Світова система міжнародних відносин від 1815 до Франкфуртського миру.												
Тема 1. Розстановка сил у Європі після поразки Наполеона та Віденського конгресу	7	2	2			3						
Тема 2. Утворення та еволюція Священного союзу.	8	2	2			4						
Тема 3. «Східне питання» у європейській політиці 1820-1840-х рр. Початок «Великої гри»	8	2	2			4						
Тема 4. Революції 1830-1840-х рр. в Європі і політика великих держав.	8	2	2			4						
Тема 5. Міжнародні відносини напередодні, під час та після Кримської війни. Від Паризького миру до підготовки об'єднання Німеччини.	8	2	2			4						
Тема 6. Зовнішня політика США у середині XIX ст. Громадянська війна в міжнародно-політичному контексті.	8	2	2			4						
Тема 7. Дипломатична підготовка франко-пруської війни.	7	2	2			3						
Тема 8. Франко-пруська війна і Франкфуртський мир.	8	2	2			4						
Разом за змістовим модулем I	62	16	16			30						
Змістовий модуль II. Від Франкфуртського миру до Першої світової війни												
Тема 9. Політична	8	2	2			4						

ситуація в Європі після Франкфуртського миру.												
Тема 10. Російсько-турецька війна і Берлінський конгрес 1978 р.	8	2	2			4						
Тема 11 Початок формування військово-політичних блоків. Укладання Троїстого союзу 1882 р.	9	2	2			5						
Тема 12. Завершення колоніального поділу світу. Доктрина «відкритих дверей» і політика «великої дубинки» (1899-1904)	8	2	2			4						
Тема 13. Російсько-японська війна і утворення Антанти (1904-1907 рр.).	8	2	2			4						
Тема 14. Держави Антанти і Австро-германський блок. Балканські війни.	9	2	2			5						
Тема 15. Перша світова війна і дипломатія держав.	8	2	2			4						
Разом за змістовним м модулем II	58	14	14			30						
Усього годин	120	30	30			60						

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розстановка сил у Європі після поразки Наполеона та Віденського конгресу	2
2	Утворення та еволюція Священного союзу.	2
3	«Східне питання» у європейській політиці 1820-1840-х рр. Початок «Великої гри»	2
4	Революції 1830-1840-х рр. в Європі і політика великих держав.	2
5	Міжнародні відносини напередодні, під час та після Кримської війни. Від Паризького миру до підготовки об'єднання Німеччини.	2
6	Зовнішня політика США у середині XIX ст. Громадянська війна в міжнародно-політичному контексті.	2
7	Дипломатична підготовка франко-пруської війни.	2
8	Франко-пруська війна і Франкфуртський мир.	2
9	Політична ситуація в Європі після Франкфуртського миру.	2

10	Російсько-турецька війна і Берлінський конгрес 1978 р.	2
11	Початок формування військово-політичних блоків. Укладання Троїстого союзу 1882 р.	2
12	Завершення колоніального поділу світу. Доктрина «відкритих дверей» і політика «великої дубинки» (1899-1904)	2
13	Російсько-японська війна і утворення Антанти (1904-1907 рр.).	2
14	Держави Антанти і Австро-германський блок. Балканські війни.	2
15	Перша світова війна і дипломатія держав.	2

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Розстановка сил у Європі після поразки Наполеона та Віденського конгресу	2
2.	Утворення та еволюція Священного союзу.	2
3.	«Східне питання» у європейській політиці 1820-1840-х рр. Початок «Великої гри»	2
4.	Революції 1830-1840-х рр. в Європі і політика великих держав.	2
5.	Міжнародні відносини напередодні, під час та після Кримської війни. Від Паризького миру до підготовки об'єднання Німеччини.	2
6.	Зовнішня політика США у середині XIX ст. Громадянська війна в міжнародно-політичному контексті.	2
7.	Дипломатична підготовка франко-пруської війни.	2
8.	Франко-пруська війна і Франкфуртський мир.	2
9	Політична ситуація в Європі після Франкфуртського миру.	2
10	Російсько-турецька війна і Берлінський конгрес 1978 р.	2
11	Початок формування військово-політичних блоків. Укладання Троїстого союзу 1882 р.	2
12	Завершення колоніального поділу світу. Доктрина «відкритих дверей» і політика «великої дубинки» (1899-1904)	2
13	Російсько-японська війна і утворення Антанти (1904-1907 рр.).	2
14	Держави Антанти і Австро-германський блок. Балканські війни.	2
15	Перша світова війна і дипломатія держав.	2
	Разом	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Розстановка сил у Європі після поразки Наполеона та Віденського конгресу	2
2	Утворення та еволюція Священного союзу.	2
3	«Східне питання» у європейській політиці 1820-1840-х рр. Початок «Великої гри»	2
4	Революції 1830-1840-х рр. в Європі і політика великих держав.	2
5	Міжнародні відносини напередодні, під час та після Кримської війни. Від Паризького миру до підготовки об'єднання Німеччини.	2
6	Зовнішня політика США у середині XIX ст. Громадянська війна в міжнародно-політичному контексті.	2
7	Дипломатична підготовка франко-пруської війни.	2
8	Франко-пруська війна і Франкфуртський мир.	2
9	Політична ситуація в Європі після Франкфуртського миру.	2

10	Російсько-турецька війна і Берлінський конгрес 1878 р.	2
11	Початок формування військово-політичних блоків. Укладання Троїстого союзу 1882 р.	2
12	Завершення колоніального поділу світу. Доктрина «відкритих дверей» і політика «великої дубинки» (1899-1904)	2
13	Російсько-японська війна і утворення Антанти (1904-1907 рр.).	2
14	Держави Антанти і Австро-германський блок. Балканські війни.	2
15	Перша світова війна і дипломатія держав.	2
	Разом	60

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання

В процесі навчання використовуються словесні методи: лекція, лекція-дискусія; наочні: демонстрація матеріалу за допомоги мультимедійних засобів; практичні: реферати з історії міжнародних відносин. Крім того, важливу роль відіграють творчі, проблемно-пошукові методи, пов'язані із постановкою наукової гіпотези, розгляд якої має знайти відображення в навчальній діяльності студентів. Обов'язковими є усне, або письмове опитування; тестування; захист рефератів (інших практичних робіт); пірінгове опитування тощо. Основними формами навчання є лекції, семінарські завдання, самостійна робота студентів.

7. Методи навчання

Активно застосовуються такі методи, як, наприклад, проблемне, практико-орієнтовне, проектне навчання, кейс-метод, навчання через дослідження, початкові дискусії та дебати, командна робота, робота у навчально-наукових гуртках тощо.

8. Оцінювання результатів навчання

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1 Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль I. Світова система міжнародних відносин від 1815 до Франкфуртського миру.		
Пр. 1. Криза «Священного союзу».	РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин. РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів. РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії	5
Самостійна робота 1. Четвертий союз та Мюнхенська конференція		5
Пр. 2. Сутність „східного питання” та підходи великих держав до його розв’язання. «Велика гра».		5
Самостійна робота 2. Війна у Швейцарії.		5
Пр. 3. Революції 1848-1849 рр. в Європі та їх вплив на розвиток міжнародних відносин.		5
Самостійна робота 3. Перша англо-афганська війна.		5
Пр. 4. Експансія європейських держав в Азії та Африці. Становлення колоніальної		5

системи	між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.	
Пр. 5. Зовнішня політика США у середині XIX ст. Громадянська війна в міжнародно-політичному контексті.	РН05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.	5
Пр. 6. Міжнародні відносини після Кримської війни.	РН13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.	5
Пр. 7. Розвиток політичної ситуації в Європі напередодні та після Франкфуртського миру.		5
Модульна контрольна робота 1.		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Назва		
Пр. 8. Початок формування військово–політичних блоків. Укладення Троїстого союзу (1882 р.).	РН01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.	10
Пр. 9. Наростання англо-німецького протистояння. Франко-російський союз та його політичні наслідки.	РН02. Знати та розуміти природу та динаміку міжнародної безпеки, розуміти особливості її забезпечення на глобальному, регіональному та національному рівні, знати природу та підходи до вирішення міжнародних та інтернаціоналізованих конфліктів.	10
Пр. 10. Завершення колоніального поділу світу.	РН03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародним акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.	10
Пр. 11. Дипломатичне маневрування великих держав на початку XX ст. Англо-французька Антанта та її антинімецька спрямованість.	РН05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.	10
Пр. 12. Завершення формування Антанти. Європа напередодні світової війни.	РН13. Вести фахову дискусію із проблем міжнародних відносин, міжнародних комунікацій, регіональних студій, зовнішньої політичної діяльності, аргументувати свою позицію, поважати опонентів і їхню точку зору.	10
Пр. 13. Перша світова війна і дипломатія.		10
Пр. 14. Наслідки Першої світової війни для міжнародних відносин.		
Модульна контрольна робота 2.		
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	(M1 + M2)/2*0,7 ≤ 70	
Екзамен/залік	30	

Всього за курс	(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100	
Курсовий проект/робота (за наявності)		100

8.2 Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3 Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові та веб-посилання на використану літературу.
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

- Історія міжнародних відносин // <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2954>
- Асатуров С. К. Методичні рекомендації з дисципліни «Історія міжнародних відносин 1815 – 1918 рр.». – К., в-во НУБіП України, 2025 р.
- Асатуров С. К. Робоча програма навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин 1815 – 1918 рр.». К., 2025 р.

10. Рекомендовані джерела інформації

Британський лев проти німецького орла: англо-німецькі суперечності в Африці (1871–1896 рр.): Монографія. / Долід В.В., Троян С.С. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2022. 204 с.

Булик М. В. Історія міжнародних відносин у давні часи: навчальний посібник. Маріуполь: МДУ, 2017. 274 с.

Брусиловська О. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н.е. –сер. XVII ст. н.е.) : навч.-метод. посіб. для студентів ОНУ ім. І. І. Мечникова /О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. – Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2013. – 188 с

Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. /Т. Григор'єва. – Київ : Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. –177 с.

Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу. – К.: Проза, 2005. – 560 с

Зінченко А. Л. Історія дипломатії : навч. посіб. / А. Л. Зінченко. – Вінниця : Нова книга, 2002. – 433 с

Головченко В.І., Рубель В.А. Нова історія Азії та Африки: колоніальний Схід (кінець XIX

– друга третина XX ст.). - К.: «Либідь», 2010. – 520 с.

Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 632 с.

Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики. XX – початок XXI ст.: Навч. посіб. / В.Ф. Салабай, І.Д. Дудко, М.В. Борисенко, М.П. Чуб. – К.: КНЕУ, 2006. – 368 с.

Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. – Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. – 139 с

Міжнародні відносини та зовнішня політика (1945–1970-ті роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. – К.: Либідь, 1999. – 558 с.

Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980-2000-ні роки): Підруч. / В. А. Манжола, М. М. Білоусов, Л. Ф. Гайдуков та ін. – К.: Либідь, 2001. – 622 с.

Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. – 140 с

Марущак М. Й. Історія дипломатичних відносин у XX сторіччі : [навч. посіб.] / М. Й. Марущак. – Вінниця : Нова книга, 2008. – 368 с.

Крушинський В. Ю., Манжола В. А. Міжнародні відносини та світова політика. 1945-1980. Дати. Події. Факти: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2007. – 192 с.

Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини XX ст. : (історико-політ. есе) : [в 2 ч.] / Е. М. Кучменко, Б. А. Кучменко. – К. : [ІПК ДСЗУ], 2007. – Ч. 1. – 369 с. ; Ч. 2. – 386 с.

Турчин Я.Б., Демчишак Р.Б., Матлай Л.С. Історія міжнародних відносин (1914–2015): навчальний посібник для студентів ВНЗ Львів: Вид-во Львів. Політехніки, 2016.– 140 с.

Турчин, Я. Б. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку XX ст.) [Текст] : навчальний посібник / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова ; Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 138 с.

Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник. – К.: Персонал, 2009. – 224 с.

Цветков Г. М. Міжнародні відносини й зовнішня політика в 1917-1945pp.: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1997. – 232 с

Black, Jeremy. A History of Diplomacy (U. of Chicago Press, 2010)

Brusylovska, O. (2013). The history of international relations(IIIrd millennium BC – the middle of the XVIIth century AD): educational and methodical manual. Odesa : Odessa I. I. Mechnikov National University.

Encyclopedia of Western Colonialism since 1450 / Thomas Benjamin, editor in chief. – Thomson Gale, 2007. – 1248 p.

Furet F. Revolutionary France 1770–1880. – Malden: Blackwell, 2000. – 630 p.

Hayne, M. B. The French Foreign Office and the Origins of the First World War, 1898–1914 (1993)

Hryhorieva, T. (2014). History of diplomacy: from antiquity to the end of the XVIII century. Kyiv : “Kyievo-Mohylianska Akademiia” Publishing House.

Jackson, Peter "Tradition and adaptation: the social universe of the French Foreign Ministry in the era of the First World War", French History,24 (2010)

Khizhniak, I. (2011). Systems of international relations in the history of modern times. Kyiv.

Kissinger, Henry. A World Restored: Metternich, Castlereagh, and the Problem of Peace: 1812-1822 (1999)

Kissinger, H. (2017). World Order: Reflections on the Character of Nations and the Course of History. Kyiv.

Macalister-Smith Peter, Schwietzke, Joachim, ed., Diplomatic Conferences and Congresses. A Bibliographical Compendium of State Practice 1642 to 1919 W. Neugebauer, Graz, Feldkirch 2017

MacMillan, Margaret. Paris 1919: Six Months That Changed the World (2003).

Malchow H. L. History and International Relations: From the Ancient World to the 21th Century / H. L. Malchow. – New York ; London, 2016. – 336 p.

- Nicolson, Sir Harold George. The Congress of Vienna: A Study in Allied Unity: 1812-1822 (2001)
- Otte, Thomas G. The Foreign Office Mind: The Making of British Foreign Policy, 1865–1914 (2011).
- Puchala D. J. Theory and History in International Relations / D. J. Puchala. – New York ; London, 2003. – 288 p.
- Rivière de Carles, Nathalie, and Duclos, Nathalie, Forms of Diplomacy (16th-21st c.), Toulouse, Presses Universitaires du Midi, 2015
- Smith Th. W. History and International Relations / Th. W. Smith – London ; New York, 2003. – 240 p.
- Wilkinson, Paul. International Relations: A Very Short Introduction. 2007. Oxford University Press.

11. Джерела мережі Інтернет

1. <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2954>
2. <https://oxfordre.com/internationalstudies/view/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-242>
3. <https://www.uu.nl/en/research/history-of-international-relations>
4. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0305829808097648?journalCode=mila>